

Bureau Advies Research Training
voor non-profit en overheid

Latente talenten

*Verslag van een eerste verkenning van de
talentontwikkelingsketens in de kunsten
op basis van een kwalitatief en kwantitatief
onderzoek bij ca. 1.000 jonge talenten*

September 2014
Koen van Eijck
Margreet Windhorst
Peter van der Zant

Samenvatting en conclusies

Talentontwikkeling in de kunsten verloopt vooral via twee 'ketens': de keten van activiteiten in het (formele) onderwijs (m.n. de mbo- en hbo-kunstvakopleidingen, maar ook vooropleidingen, post-hbo onderwijs e.d.) en de keten van vrijetijdsactiviteiten (zelf zingen, dansen, muziek maken, toneelspelen, beeldende kunst maken e.d., actief zijn in orkesten, bandjes, theatergroepen e.d. en/ of deelnemen aan allerlei wedstrijden en concoursen). In deze rapportage proberen we een eerste beeld te schetsen van hoe jongeren hun talenten in deze twee ketens steeds verder ontwikkelen. Het gaat om talentontwikkeling in de klassieke muziek, popmuziek, theater en 'urban arts'. Daarbij baseren we ons op de uitkomsten van de digitale enquête die we bij een groep van ca. 1.100 jonge talenten afnamen en aanvullende interviews die door studenten van de Erasmus Universiteit Rotterdam bij 17 van deze jonge talenten werden afgenomen. Deze jonge talenten namen deel aan 13 projecten en wedstrijden die door het Fonds voor Cultuurparticipatie worden gefinancierd in het kader van de meerjarige Regeling Talentontwikkeling en Manifestaties, aangevuld met vier talentontwikkelingsprojecten op het gebied van theater. Deze regeling heeft ten doel te stimuleren dat jonge talentvolle amateurs (8 tot 24 jaar) een adequate voorbereiding krijgen op een eventuele deelname aan het kunstvakonderwijs of op een professionele loopbaan in de kunsten.

De enquête en de interviews zullen in de periode tot en met 2017 nog drie maal worden afgenomen. Daarom kunnen er nu nog geen definitieve conclusies worden getrokken. Dat zal pas in 2017 gebeuren. Wel lijken zich op basis van de huidige gegevens de volgende conclusies af te tekenen.

1. Talentontwikkeling verloopt in elke discipline anders. De leeftijd waarop talenten zich ontwikkelen en beslissingen nemen over hun toekomst varieert, het formele onderwijs dat wordt gevolgd, evenals de voorzieningen die er zijn om de betreffende discipline te beoefenen en de aansluiting tussen enerzijds vrijetijdsactiviteiten en anderzijds het formele (kunstvak)onderwijs. Het is daarom moeilijk om in het algemeen te spreken over *de* keten van talentontwikkeling in de kunsten.
2. Activiteiten in de vrijetijdsketen zijn voor veel jonge talenten van groot belang om zich voor te bereiden op kunstvakopleidingen of (als ze zo'n opleiding al volgen) deze opleiding te verrijken met praktische (podium)ervaring. Bij klassieke muziek en popmuziek zijn bovendien wedstrijden, concoursen e.d. belangrijk voor de verdere ontwikkeling van jong talent, bij theater en urban blijkt dat minder het geval.

3. De schakels in de vrijetijdsketen lijken bij klassieke muziek nog het beste in elkaar te grijpen. Zo stromen veel jonge talenten via lokale of regionale jeugdorkesten, harmonies en fanfares door naar (jeugd)orkesten op landelijk niveau. Ook nemen leden van bijvoorbeeld het Jeugdorkest Nederland vaak deel aan het Prinses Christina Concours e.d. Maar ook in de andere disciplines zijn er geslaagde voorbeelden van 'schakelingen'; zo stromen finalisten van de Kunstbende in de popmuziek automatisch door naar de Grote Prijs van Nederland. Toch valt in elke discipline, ook in de klassieke muziek, nog veel te verbeteren om de schakels in de keten beter op elkaar af te stemmen.
4. Veel jonge talenten zijn ervan overtuigd dat hun vrijetijdactiviteiten helpen om toegelaten te worden tot het kunstvakonderwijs. Ook bijna de helft van de jonge talenten die nu hbo-kunstvakonderwijs volgen bevestigt dat hun vrijetijdsactiviteiten hebben geholpen om toegelaten te worden.
5. Er zijn voorbeelden van hoe vrijetijdsactiviteiten en formele onderwijsactiviteiten in de kunsten in de praktijk op elkaar worden afgestemd, bijvoorbeeld doordat een vrijetijdsactiviteit wordt erkend als stage in het formele onderwijs. Toch zijn er nog veel belemmeringen. Zo blijken veel jongeren in de popmuziek te weinig theoretische kennis te hebben opgedaan in de vrijetijdsketen om toegelaten te worden in het kunstvakonderwijs.
6. Slechts een minderheid van de jonge talenten zegt door school of door schooldocenten gestimuleerd te zijn om hun kunstzinnige talenten in de vrije tijd verder te ontwikkelen. Ouders blijken een veel belangrijkere stimulans.
7. In de vrijetijdactiviteiten vormen muziekscholen e.d. een belangrijke schakel, maar particuliere docenten worden steeds belangrijker. Met name in de popmuziek en urban arts zijn particuliere docenten van groot belang.
8. Internet en andere digitale media worden steeds belangrijker om het formele onderwijs en opleidingen in de vrije tijd aan te vullen met informele vormen van leren, door het bekijken van (instructie)filmpjes, het aangaan van wedstrijden of het uitwisselen van ervaringen. Bij de popmuziek en in de urban discipline zijn deze vormen van informeel leren reeds belangrijk.
9. Jonge talenten hebben over het algemeen een tamelijk realistisch beeld van hun toekomstperspectieven en de mogelijkheden om als professional een bestaan op te bouwen.

Inhoudsopgave

	blz.
1. Inleiding	5
2. De keten van talentontwikkeling	7
3. Talentontwikkeling in de klassieke muziek	13
4. Talentontwikkeling op het gebied van theater	20
5. Talentontwikkeling in de popmuziek	24
6. Talentontwikkeling op het gebied van urban arts	28

1. Inleiding

Begrippen als ketenbenadering, ketenbelang en ketenmanagement worden al jaren in de beleidskunde gebruikt voor bestudering van uiteenlopende terreinen als jeugdzorg, re-integratie op de arbeidsmarkt of land- en tuinbouw.¹ Volgens ons kan het interessant zijn dergelijke begrippen ook te gebruiken voor een analyse van talentontwikkeling van jongeren in de kunsten. We kijken dan niet naar de afzonderlijke schakels (deelname aan een jeugdorkest of jeugdtheatergroep, het volgen van een specifieke kunstvakopleiding e.d.), maar naar de gehele keten van vrijetijds- en onderwijsactiviteiten die jongeren doorlopen om hun kunstzinnige talenten te ontwikkelen. Zo ontstaat inzicht in de wijze waarop jongeren gedurende een groot aantal jaren hun kunstzinnige talenten ontwikkelen en hoe zij van de ene schakel de overstap maken naar de volgende schakel.

Bij de ketenbenadering wordt uitgegaan van netwerksturing en niet van centrale sturing door de overheid. Het zijn juist allerlei verschillende instellingen en instanties die met elkaar de keten vormen en gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor goed functioneren van de keten. Wel kunnen overheden (en in het verlengde daarvan de cultuurfondsen) op basis van een analyse van de keten van talentontwikkeling bezien op welke plekken de keten verbeterd kan worden.

In deze rapportage proberen we een eerste beeld te schetsen van hoe jongeren op het gebied van kunst hun talenten in deze twee ketens ontwikkelen. Het gaat om talentontwikkeling in de klassieke muziek, popmuziek, theater en 'urban arts'. Daarbij baseren we ons op de uitkomsten van de digitale enquête die we bij een groep van ca. 1.100 jonge talenten afnamen en aanvullende interviews die door studenten van de Erasmus Universiteit Rotterdam bij 17 van deze jonge talenten werden afgenomen. Deze jonge talenten namen deel aan 13 projecten en wedstrijden die door het Fonds voor Cultuurparticipatie worden gefinancierd in het kader van de meerjarige Regeling Talentontwikkeling en Manifestaties, aangevuld met vier talentontwikkelingsprojecten op het gebied van theater.

De dertien projecten zijn: Prinses Christina Concours, NJO, Jeugdorkest Nederland, Vocaal Talent Nederland, Ricciotti Ensemble, Kunstbende, Popsport, Grote Prijs van Nederland, Epitome Entertainment, Dox, Don't Hit Mama, Solid Ground en Spin Off.

De vier projecten op het gebied van theater zijn: NiznO, De Noorderlingen, Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland en Jeugdtheaterschool Meeuw.

De enquête en de interviews zullen in de periode tot en met 2017 nog drie maal worden afgenomen.

¹ Zie o.a. A.F.A. Korsten, Samenwerken in ketens en ketenmanagement, organisatiekanteling en samenwerking ten behoeve van betere overheidsdienstverlening, 2010, zie <http://www.ketens-netwerken.nl>

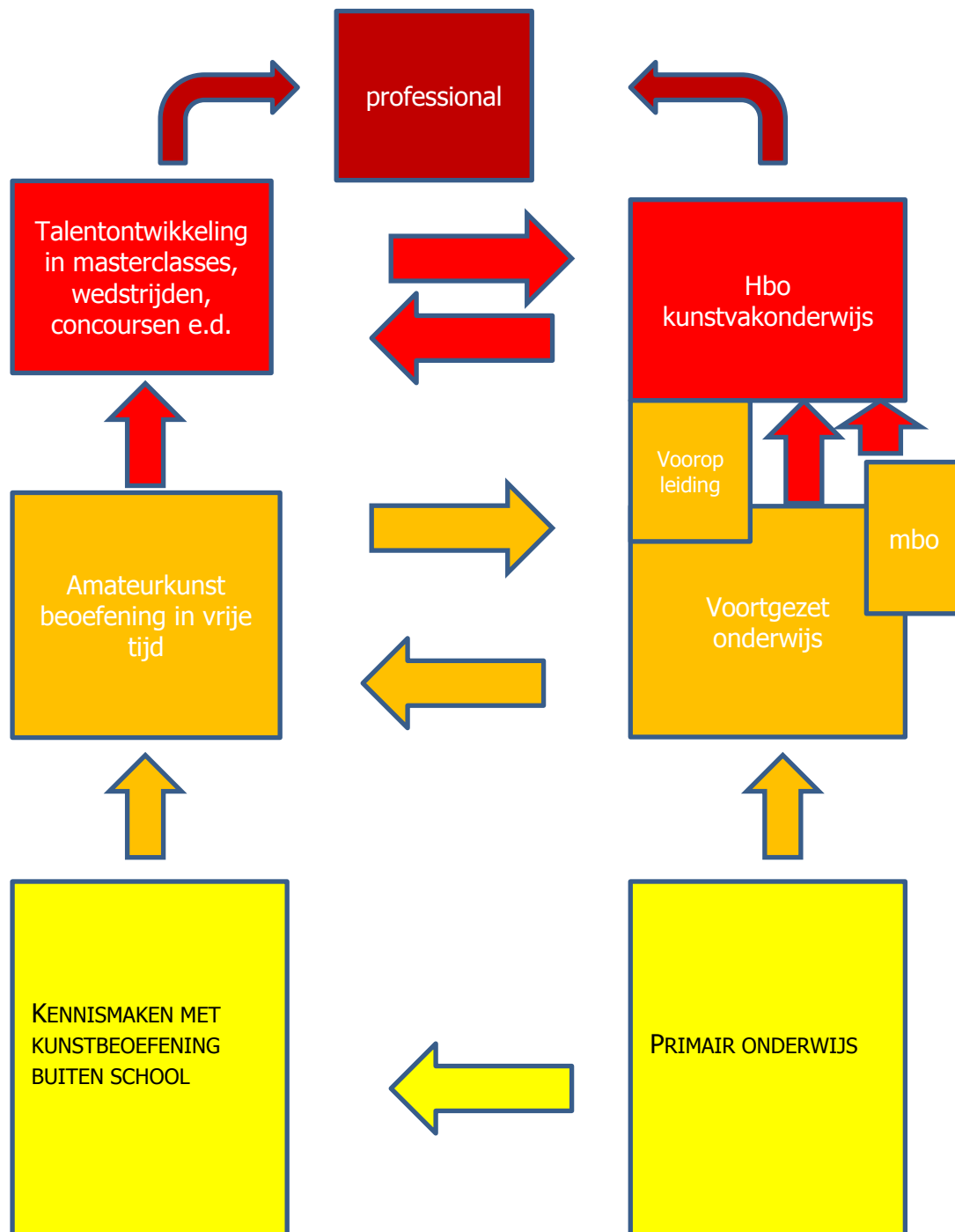
In hoofdstuk 2 beschrijven we eerst globaal de keten van talentontwikkeling in de kunsten. In de volgende hoofdstukken kijken we op basis van de digitale enquête en de interviews meer specifiek hoe de keten van talentontwikkeling in de praktijk functioneert in de disciplines klassieke muziek (hoofdstuk 3), theater (hoofdstuk 4), popmuziek (hoofdstuk 5) en urban arts (hoofdstuk 6). In de tekst zijn typerende citaten opgenomen van de jonge talenten die werden geïnterviewd; hun namen zijn gefingeerd.

2. De keten van talentontwikkeling

Talentontwikkeling in de kunsten verloopt in grote lijnen via twee ketens:

- De onderwijsketen
- De keten van (amateur)kunstbeoefening.

In schema zien de twee ketens er globaal als volgt uit:

Er zijn in principe twee soorten schakelingen in een keten:

- een seriële schakeling (de output van de ene actor is de input voor de volgende actor)
- een parallelle schakeling van de diverse schakels in de keten.

De keten van talentontwikkeling in de kunsten kent beide soorten schakelingen. Sommige talenten ontwikkelen zich volledig buiten de onderwijsketen om, zoals sommige beeldend kunstenaars die er bewust voor kiezen om geen hbo-vakopleiding te volgen. Ook ontwikkelen sommige jongeren hun talenten uitsluitend in het onderwijssysteem, zonder in hun vrije tijd actief kunsten te beoefenen. Maar in verreweg de meeste gevallen gaat het om een wisselwerking tussen beide ketens.

De onderwijsketen

De onderwijsketen ziet er in grote lijnen als volgt uit.

Primair onderwijs

In de onderwijsketen maken de meeste kinderen van 4 tot en met 11 jaar kennis met kunst en cultuur in het primair onderwijs. Scholen hebben daartoe in elk geval 10,90 euro per leerling ter beschikking en veel scholen voegen daar nog een extra bedrag aan toe, bijvoorbeeld uit de ouderbijdrage. Naar schatting zo'n driekwart van de scholen beschikt over een interne cultuurcoördinator. Deze zorgt ervoor dat de leerlingen elk jaar een of meerdere kunstzinnige activiteiten ontplooiën.

Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs worden kunst en cultuur enigszins verbreed en verdiept. Zowel in onderbouw als bovenbouw worden de kunstvakken beeldende vorming (handenarbeid, tekenen, textiele werkvormen en audiovisuele vorming), muziek, drama en dans aangeboden. Daarnaast volgen leerlingen het vak CKV.

Sommige scholen voor voortgezet onderwijs besteden extra aandacht aan kunst en cultuur, onder andere de ca. 25 cultuurprofiel scholen. Bij deze scholen staat kunst en cultuur prominent op het rooster, komen meerdere kunstdisciplines aan bod en sluiten de kunstvakken zoveel mogelijk aan bij de andere vakken. Het curriculum wordt aangevuld met buitenschoolse activiteiten in samenwerking met culturele instellingen. Ook andere scholen voor voortgezet onderwijs werken structureel samen met een lokale culturele instelling. Soms is er zelfs sprake van een gecombineerde opleiding voortgezet onderwijs en kunsten, zoals de Theater havo/vwo van Hofplein Rotterdam of de havo/ vwo voor Muziek en Dans, waarbij leerlingen naast een reguliere middelbare opleiding op havo- of vwo-niveau dagelijks muziek-, theater- of danslessen krijgen.

"Na de basisschool koos ik voor de havo/vwo-opleiding van Hofplein. Mijn vader was daar eerst best huiverig voor, omdat hij bang was dat er niet genoeg aandacht zou zijn voor gewone lesstof. Maar toen hij begreep dat het een gewone school is met extra aandacht voor theatervakken, liet hij zijn bezwaren vallen."

Joy, zangeres, Epitome Entertainment

Middelbaar beroepsonderwijs

De ROC's bieden een groot aantal mbo-opleidingen aan op het gebied van kunst en cultuur. Zo bieden 17 ROC's de opleiding Artiest aan (Dans, Drama, Musical, Muziek, Muziek sounddesign, Muziek uitvoerend en Sounddesign) en 15 ROC's de opleiding 'podium- en evenemententechniek'. Daarnaast zijn er opleidingen in audiovisuele productie (bijv. fotograaf, cameraman, beeld-, geluid- of lichttechnicus) en in grafische en mediavormgeving. Soms werken ROC's samen met scholen voor voortgezet onderwijs in het kader van talentontwikkeling. Ook zijn er verschillende initiatieven om verdere talentontwikkeling van mbo-deelnemers aan deze opleidingen te stimuleren en de doorstroming naar het kunstvakonderwijs op hbo-niveau te verbeteren.

Hoger onderwijs²

Het hoger beroepsonderwijs (hbo) kent in het kader van het kunstvakonderwijs diverse opleidingen. Op bachelor niveau zijn dat o.a.: autonome beeldende kunst, circusarts, dans, film en televisie, muziek, muziektherapie, theater, vormgeving, alsmede docent beeldende kunst, docent dans, docent muziek, docent theater. Op masterniveau o.a.: danstherapie, kunsteducatie, modevormgeving, autonome beeldende kunst, choreografie, film, fotografie, schilderkunst, theatervormgeving/ beeldregie, muziek, opera, sonologie en theater. Per jaar stromen tussen de 3.000 en 3.500 studenten een hbo-kunstopleiding in.

Daarnaast zijn er bij de conservatoria en de academies voor beeldende kunst diverse eenjarige vooropleidingen, waarin jongeren na afloop van het voortgezet onderwijs zich kunnen oriënteren op de bachelor opleiding. De Sweelinck Academie en het Junior Jazz College geven bijvoorbeeld vorm aan de Nationale opleiding voor jong toptalent: de klassieke Sweelinck Academie voor leerlingen van 8-18 jaar en het Junior Jazz College voor leerlingen van 12-18 jaar. ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten kent de Jong Talentklas Klassieke Muziek/ Jazz & Pop, een meerjarige vooropleiding, bedoeld voor uitzonderlijk talent vanaf ongeveer 12 jaar.

De School voor Jong Talent van het Koninklijk Conservatorium biedt kunstzinnig talent de mogelijkheid om een klassieke dansopleiding of een voorbereidende vakopleiding in muziek of beeldende kunst en vormgeving binnen één school te combineren met regulier onderwijs.

² Gegevens mbo en hbo o.a. ontleend aan het onderzoek naar talentontwikkeling in het hbo van de KWINK-groep in 2014 (eindrapport wordt in najaar 2014 gepubliceerd).

Bovendien zijn er in het wetenschappelijk onderwijs enkele kunstopleidingen, waaronder kunstgeschiedenis en archeologie, muziek en theater. Studenten kunnen daarna eventueel promoveren in de kunsten via PhDArts.

Er zijn diverse instellingen waar postacademisch onderwijs wordt aangeboden, bijvoorbeeld op het gebied van beeldende kunst door EKWC, Rijksacademie, De Ateliers en Jan van Eyck Academie en op het gebied van theater door Toneelacademie Maastricht (postacademische opleiding Theaterdocent).

De keten van kunstbeoefening in de vrije tijd

Kennismaken met kunst en cultuur in de vrije tijd

In eerste instantie in de grote steden, maar de laatste jaren ook in andere gemeenten, vormen kunst en cultuur (naast sport) een onderdeel van de activiteiten die plaatsvinden in het kader van de brede school en/ of van wijkgericht werken. De brede school kan in de wijk een schakel vormen tussen culturele activiteiten binnen de school en nadere kennismaking met kunst en cultuur bij lokale kunstcentra of in (amateur)kunstverenigingen of – gezelschappen.

“Toen kwam de lokale muziekvereniging op de basisschool muziekdemonstraties geven. In ons dorp was niet zoveel te doen. Het was of voetbal of muziek. Als meisje wist je het dan al snel. Ik ben begonnen aan een beginnerscursus blokfluit. Als je twee jaar blokfluit had gedaan mocht je kiezen voor een ‘echt’ instrument. Ik koos de hoorn. Ik was een heel klein meisje en moest en zou die grote toeter hebben.”

Lucy, hoornist, Ricciotti Ensemble

Amateurkunstbeoefening door jongeren

Na sport is kunstbeoefening veruit de meest beoefende vrijetijdsbesteding. Van alle Nederlanders van 6 jaar en ouder doet 41% aan kunstbeoefening. Bij jongeren van 12-14 jaar is dat zelfs 63% en bij 15-19 jaar 56%.³ Jonge amateurkunstbeoefenaars besteden ook relatief meer tijd en geld aan hun hobby.⁴

³ Hans Heimans en Henk Vinken, Dossier Boekman 99, 2014, Kunstdeelname jongeren onder de loep

⁴ SCP, FAQ's over kunstbeoefening in de vrije tijd, Den Haag, juni 2010

Muziek en beeldend zijn in omvang de grootste disciplines, theater en schrijven de kleinste.⁵

	Beeldend	Muziek	Dans	Theater	Schrijven	Media
12-14 jr.	29%	36%	24%	10%	11%	17%
15-19 jr.	28%	31%	16%	12%	10%	23%
20-24 jr.	17%	21%	13%	5%	10%	18%
25-34 jr.	18%	19%	11%	4%	6%	15%

Muziek, theater en dans worden vooral in groepsverband beoefend bij lokale kunstencentra, muziekscholen, muziekgezelschappen, theatergroepen, jeugdtheaterscholen en in dansscholen. Schrijven en beeldende kunst worden vooral individueel beoefend, hoewel er ook allerlei cursussen en bijeenkomsten voor groepen zijn.

Gerichte talentontwikkeling in de amateurkunst

In allerlei kunstdisciplines worden er door orkesten, gezelschappen en (lokale) kunstinstellingen initiatieven genomen om talenten in de eigen discipline op te sporen, extra te begeleiden of te laten doorstromen. Voor jonge talenten in de klassieke muziek zijn de jeugdorkesten van belang, die talentvolle jongeren de kans bieden zich verder te ontwikkelen en door te stromen naar professioneel niveau.

Diverse theaters en toneelgezelschappen kennen speciale initiatieven om talenten te scouten of een kans te bieden zich te ontwikkelen. Een goed voorbeeld daarvan zijn theatergroepen Dox en NiznO in Drenthe. Verder zijn er jeugdtheaterscholen en jeugdtheatergroepen, die als broedplaatsen fungeren voor jong talent (zowel uitvoerend als makers), zoals Jeugdtheaterschool Meeuw en Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland; onder professionele leiding trainen en werken jongeren aan presentaties en voorstellingen, leren over schrijf-, choreografie- en theatrale maakprocessen en produceren eigen werk.

In de discipline dans zijn het ook vaak particuliere dansscholen die extra aandacht besteden aan talenten. Op het gebied van urban arts (m.n. dans en theater) zijn er vooral in de grote steden allerlei (vaak meer informele) initiatieven om jonge talenten een podium te bieden, te begeleiden, masterclasses te bieden en wedstrijden/ battles met elkaar aan te gaan.

Voorbeelden zijn Epitome Entertainment in Rotterdam, Solid Ground Movement, Don't Hit Mama en Spin Off.

⁵ Tabel overgenomen uit: Hans Heimans en Henk Vinken, Dossier Boekman 99, 2014, Kunstdeelname jongeren onder de loep

Er zijn daarnaast tientallen festivals, concoursen en 'open podia' waar talentvolle jongeren zich kunnen presenteren en podiumervaring kunnen opdoen. Sommige van deze festivals hebben de laatste jaren aparte trajecten voor talenten ontwikkeld of geïntensiveerd, zoals het Prinses Christina Concours (klassieke muziek, jazz en compositie), Kunstbende (landelijke Kunstwedstrijd voor jongeren van 13 t/m 18 jaar in diverse disciplines), de Grote Prijs van Nederland, Popsport en Popronde (alle drie popmuziek).

In de volgende hoofdstukken kijken we per discipline hoe de talentontwikkeling in de vrije tijd en in het formele onderwijs gestalte krijgt.

3. Talentontwikkeling in de klassieke muziek

Aan de digitale enquête (eerste peiling) namen 184 jonge talenten in de klassieke muziek deel, actief in het Jeugdorkest Nederland (JON), het NJO, Vocaal Talent Nederland of het Ricciotti Ensemble en/ of deelnemer aan het Prinses Christina Concours. Bovendien werden interviews afgenomen bij 5 jonge talenten in de klassieke muziek.

Onderwijsketen

46% van de jonge talenten in de klassieke muziek volgt voortgezet onderwijs, waarvan het overgrote deel (87%) vwo /gymnasium en 13% havo. Voor zover ze al een profiel hebben gekozen, heeft meer dan een kwart (27%) voor het profiel Cultuur en maatschappij gekozen. Vrijwel niemand volgt vmbo of mbo. Verreweg de meeste scholieren willen na het voortgezet onderwijs doorstromen naar het hoger onderwijs, met name het hoger beroepsonderwijs.

51% volgt al hoger onderwijs, waarvan het merendeel (61%) hoger beroepsonderwijs (op 1 na is dat het conservatorium). Van de conservatoriumstudenten volgt 76% een bachelor opleiding en 24% een masteropleiding (geen enkele volgt de Vooropleiding conservatorium).

Van de universitaire studenten volgt 85% een studie die geen relatie heeft met klassieke muziek (natuurkunde, economie, sociologie, geneeskunde e.d.); 15% volgt een universitaire studie op het gebied van klassieke muziek (o.a. Muziekwetenschap).

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten klassieke muziek	Totale groep jonge talenten
% in voortgezet onderwijs	46%	71%
% in hoger onderwijs	51%	28%

Kunstbeoefening in vrije tijd

71% heeft vroeger bij een instelling of gezelschap deelgenomen aan lessen, oefeningen, repetities of cursussen onder leiding van een docent/ professional. Bij het Ricciotti Ensemble en het NJO heeft meer dan 80% vroeger bij een instelling of gezelschap gezeten, bij Vocaal Talent Nederland is dat minder (58%).

Deelname aan lessen e.d. gebeurde vooral bij een lokale muziekschool en/ of lokaal kunstencentrum (Amersfoort, Epe, Hengelo, Arnhem, Emmen, Tiel e.d.).

69% heeft (ook) vroeger les gehad van een particuliere docent.

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten klassieke muziek	Totale groep jonge talenten
% eerder deelgenomen aan lessen (instelling, gezelschap)	71%	62%
% (ook) les van particuliere docent	69%	45%

Slechts enkele jonge talenten geven aan nooit eerder bij een instelling of particuliere docent lessen te hebben gevolgd; deze zijn vrijwel allen actief bij Vocaal Talent Nederland (14% van de deelnemers aan Vocaal Talent Nederland geeft aan nooit eerder lessen te hebben gevolgd bij een instelling of particulier docent).

50% van de jonge talenten in de klassieke muziek heeft al ervaring bij een orkest opgedaan. Meestal betreft dat een lokaal of regionaal jeugdorkest of een fanfare of harmonie. Genoemd worden o.a.:

- Fanfare St. Laurentius
- Fanfare Overloon
- Harmonie St. Cecilia
- Christelijke Muziekvereniging Prinses Margriet
- Domstad Jeugdorkest
- Drechtsteden Jeugdorkest
- Amersfoorts Jeugdorkest
- Britten Jeugdstrijk Orkest
- Arcato Ensemble
- Euregio Jeugdorkest
- Fries Jeugd Orkest
- Haydn Jeugd Strijkorkest
- Gelders Orkest
- Jeugdsymphonieorkest De Vuurvogel
- Limburgs Jeugd Symfonie Orkest Amikejo
- LBM Jeugdorkest
- Symfonia Jong Twente
- Viotta Jeugdorkesten
- Noord Hollands Jeugd Orkest
- Almeers Jeugd Symfonie Orkest
- Orkest van het Groene Hart
- Wiener Jeunesse Orchester
- Conservatorium Orkest.

"Naast de wekelijkse muzieklessen zat ik ook in het lokale harmonieorkest. Dat deed ik gewoon omdat ik het leuk vond om samen te spelen."

Lucy, Ricciotti Ensemble

29% heeft al eens aan een wedstrijd of concours deelgenomen, o.a.:

- Prinses Christina Concours
- Benjamin Britten Concours
- Classic young masters
- Dutch Harp Festival
- Herman Krebbers Concours
- Maassluisse Muziekweek
- WMC Kerkrade
- Tristan Keuris Concours
- Fagotnetwerk Concours
- LBM Solistenconcours.

Sommigen noemen ook (talent)wedstrijden op school.

Veel deelnemers aan het Prinses Christina Concours hebben ook gespeeld (of spelen nog steeds) in het Jeugdorkest Nederland.

4% geeft aan hun talenten op het gebied van klassieke muziek te ontwikkelen met behulp van activiteiten op internet, You Tube e.d.

"Behalve van goede en bevlogen docenten heb ik veel opgestoken van het internet. Je leert veel door te kijken naar mensen die hetzelfde stuk als jij opvoeren."

Alexander, Jeugdorkest Nederland

Aansluiting onderwijsketen op vrijetijdsketen en v.v.

"Leraren waren over het algemeen heel enthousiast en ondersteunend. Ik kreeg vrij wanneer dat nodig was voor een optreden of belangrijke repetitie. Ik denk dat het komt omdat ze het bijzonder vonden wat ik deed."

Alexander, Jeugdorkest Nederland

18% van de jonge talenten in de klassieke muziek geeft aan dat een docent op school hen heeft gestimuleerd om actief in de vrije tijd klassieke muziek te beoefenen.

"Ik kreeg niet direct steun van mijn docent. Hij waarschuwde mij voor de onzekere toekomst, zeker met de bezuinigingen op kunst en cultuur. De motivatie voor al mijn muzikale activiteiten haalde ik vooral uit mijzelf. Mijn ouders hebben geen invloed gehad op mijn keuze. Het is niet dat ze me tegenhielden, maar ook zeker niet zo dat ze zeiden 'nou, ga jij maar eens een instrument bespelen'. Maar nu vindt vooral mijn moeder het wel heel leuk. Ze luistert nu zelf ook meer naar klassieke muziek."

Lucy, Ricciotti Ensemble

Ook activiteiten op school, zoals het spelen in een schoolorkest, kunnen helpen de stap te maken naar verdere talentontwikkeling.

"In de derde klas middelbare school, kreeg ik de kans om met het schoolorkest een klarinetconcert van Mozart uit te voeren. Dat was het moment waarop ik klassieke muziek begon te luisteren. Maar ik had niet het gevoel dat ik er iets mee zou kunnen. Het leek me wel heel cool om muzikant te zijn, maar mijn ouders zijn geen muzikanten, niemand in onze familie speelt überhaupt een instrument. Het serieuze studeren voor klarinet begon voor mij in de vijfde klas toen ik werd gescout voor de vooropleiding van ArtEZ. Een van de jurerende muziekschooldocenten bij het D-diploma examen was de vrouw van de coördinator van ArtEZ. Zij tipte haar man dat hij mij moest uitnodigen voor een auditie. Toen dacht ik 'als het kan moet ik er misschien ook maar gewoon voor gaan'. Toen ben ik ongeveer anderhalf uur per dag gaan spelen."

Jasper, Prinses Christina Concours

28% vindt het (tamelijk) belangrijk dat door deelname aan de huidige projecten in de vrije tijd de kansen worden vergroot om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding; van degenen die nu in het voortgezet onderwijs zitten is dat zelfs 38%.

"NJO helpt mij in de aansluiting op de beroepspraktijk. De aansluiting tussen muziekscholen en conservatoria in Nederland is niet optimaal. Ik ken niemand hier van het conservatorium die rechtstreeks van een muziekschool komt."

Lisa, Nederlands Jeugdorkest

45% denkt dat deelname aan de activiteiten in de vrijetijdsketen inderdaad helpt om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding.

"Ik startte toen ik zeven was in de Jong Talentklas van Vocaal Talent Nederland. Twee jaar later stapte ik over naar een hoger niveau. Nog twee jaar kreeg ik een plek in het Nationaal Kinderkoor. Je moet wel steeds auditeren voor je een stap kan maken, dat is wel een beetje vervelend. Voor het koor heb ik veel lesboeken moeten doorlopen, wat betekende dat er aardig wat 'huiswerk' gedaan moest worden. Inmiddels is dat minder, maar het heeft wel veel tijd gekost. Die tijd betaalt zich volgens mij wel terug; ik ben nu immers bekend met theorie en termen die op het conservatorium van belang kunnen zijn. Toch ben ik niet van plan te kiezen voor een zangopleiding aan het conservatorium. Als ik muziek ga studeren, zal ik toch voor de piano kiezen. Weet je wat het is... je stem, ja, die is er altijd nog. Zang kun je zelfstandig oefenen. En de techniek van het pianospelen moet je jong leren."

Nadine, Vocaal Talent Nederland

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten klassieke muziek	Totale groep jonge talenten
% dat het (tamelijk) belangrijk vindt dat door deelname aan de huidige projecten in de vrije tijd de kansen worden vergroot om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding	28%	40%
% dat denkt dat deelname aan de activiteiten in de vrijetijdsketen inderdaad helpt om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding	45%	45%

Toch verloopt de aansluiting met de opleidingsketen zeker niet perfect, omdat de opgedane ervaring in de vrijetijdsketen niet altijd voldoende is om toegelaten te worden tot een hbo-vakopleiding.

"Ik heb auditie gedaan voor de vooropleiding en werd toegelaten. Ik kreeg een jaar extra les om mij voor te bereiden op het conservatorium; de ene week bij mij thuis met een nieuwe docente, de andere week in Amsterdam bij het conservatorium. Na mijn eindexamen deed ik auditie voor het conservatorium. Wegens mijn niet-klassieke achtergrond vanuit de harmonie en gebrekkige repertoirekennis is mij gevraagd nog een jaar de vooropleiding te doen. Na dat jaar werd ik alsnog aangenomen. Inmiddels zit ik in mijn derde studiejaar."

Lucy, Ricciotti Ensemble

Voor de jonge talenten die reeds het conservatorium volgen, vormen de activiteiten in de vrije tijd een waardevolle aanvulling op de opleiding.

"Het conservatorium draagt het meeste bij mijn ontwikkeling als musicus, maar het NJO is een onmisbare toevoeging, vooral vanwege de mogelijkheid om te spelen in een symfonieorkest. Het was fijn dat ik tijdens mijn studie kon meedoen aan het Nederlands Jeugdorkest. In Utrecht zijn helaas veel blazers zijn wegbezuinigd. Daardoor hebben we niet de mogelijkheid om, zoals op sommige conservatoria, elke week te repeteren met een symfonieorkest. De ervaring die ik op het conservatorium moet missen, kan ik bij het Nederlands Jeugdorkest wel opdoen. Dat is erg belangrijk voor mijn ontwikkeling als toekomstig orkestmusicus."

Lisa, Nederlands Jeugdorkest

"Mijn repertoire wordt ontzettend uitgebreid. Met een orkest speel je misschien drie of vier stukken in een jaar. Met het Ricciotti spelen we er vijftientig in tien dagen. Ik heb door Ricciotti veel muziek leren kennen. Niet alleen muziekstukken maar ook stijlen en muzieksmaken."

Lucy, Ricciotti Ensemble

Het valt in de interviews op, dat jongeren een tamelijk realistisch beeld hebben van de mogelijkheden in de muzieksector. Ze zien in dat het lastig is om in de cultuursector als professional een carrière te starten.

"Later hoop ik met mijn viool een baan bij een professioneel orkest te kunnen krijgen. Eerst wil ik graag veel ervaring opdoen binnen het orkestleven, en misschien ook wel de kamermuziek, wie weet? Als ik hiermee veel ervaring heb opgedaan zou ik muzikleraar willen worden, om mijn kennis over te dragen. Zover is het echter nog lang niet. Eerst moet ik auditie doen voor het conservatorium, dat is wat ik het liefste doe als ik geslaagd ben voor het VWO. Dan kan ik mij vanaf volgend jaar wijden aan de muziek."

Alexander, Jeugdorkest Nederland

"Ik moet aan mezelf blijven werken, gefocust blijven op de toekomst. Ik moet nu werken naar het uiteindelijke doel. Gewoon blijven studeren en er voor gaan, concerten doen. Hopen dat mensen een beetje enthousiast over me blijven. Toch geniet ik al een beetje van het succes. Als ik nu kijk waar ik twee jaar geleden was, een beetje aan het toeteren op een muziekschool, en nu: studerend aan het conservatorium in Amsterdam en met agenda bomvol met concerten... mooi toch?"

Jasper, Prinses Christina Concours

Samenvattend

Jonge talenten in de klassieke muziek volgen meestal een vwo-opleiding of zijn vanuit deze opleiding reeds doorgestroomd naar het hoger onderwijs, met name het conservatorium. Vrijwel alle jonge talenten hebben in meerdere orkesten gespeeld en hebben les gehad bij een lokale muziekschool en/ of een particuliere docent. Wedstrijden, concoursen e.d. zijn belangrijk om de talenten verder te ontwikkelen. Er zijn goede voorbeelden hoe in de vrijetijdsketen de diverse schakels op elkaar aansluiten. Ondanks een goede doorstroming van vrijetijdactiviteiten naar het kunstvakopleiding, verloopt de aansluiting op de onderwijsketen zeker niet perfect, omdat de opgedane ervaring in de vrijetijdsketen niet altijd voldoende is om toegelaten te worden tot een hbo-vakopleiding.

4. Talentontwikkeling op het gebied van theater

Aan de digitale enquête (eerste peiling) namen 216 jonge talenten in de discipline theater mee, deelnemers van theatergroepen NiznO en De Noorderlingen, en vooral van Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland en Jeugdtheaterschool Meeuw. Bovendien werden er bij vijf jonge talenten interviews afgenomen. De deelnemers aan de jeugdtheaterscholen zijn over het algemeen tamelijk jong, waardoor hun ervaring met de keten van talentontwikkeling beperkt is.

Onderwijsketen

Vrijwel alle jonge talenten op het gebied van theater volgen nog onderwijs: vmbo (14%), havo (30%), vwo/gymnasium (46%), mbo (4%), hoger beroepsonderwijs (3%) en universiteit (1%). Voor zover ze al een profiel hebben gekozen, hebben heeft 47% voor het profiel Cultuur en maatschappij gekozen. De vmbo'ers volgen voor zover ze al een leerweg hebben gekozen de Theoretische Leerweg (69%), de Kaderberoepsgerichte Leerweg (25%) of de Basisberoepsgerichte leerweg (6%).

Van de mbo'ers volgt 44% een kunstzinnige opleiding, met name Artiest Drama.

Drie van de 7 hbo'ers volgen de opleiding Docent theater. De overige hbo'ers volgen andere opleidingen (CMV, Pabo).

77% van de deelnemers wil na de huidige opleiding nog een volgende opleiding volgen; 48% daarvan denkt aan een opleiding op het gebied van kunst en cultuur.

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten theater	Totale groep jonge talenten
% in voortgezet onderwijs	90%	71%
% in hoger onderwijs	4%	28%

Kunstbeoefening in vrije tijd

59% heeft vroeger bij een instelling of gezelschap deelgenomen aan lessen, oefeningen, repetities of cursussen onder leiding van een docent/ professional. Dat betreft een uiteenlopend geheel van instellingen, zoals muziekscholen (Gouda, Maassluis, Nieuwerkerk, Alphen a/d Rijn, Sneek, Leeuwarden), kunstcentra (Kunstpunt Gouda, ICO Assen, Scala Hoogeveen, VAK Delft, Sneek, Parnas Leeuwarden), hiphopcentra (Urban Raw), dansscholen (Marcella, Leidse balletschool) en theaterscholen (Jeugdtheaterhuizen).

26% noemt ook een particuliere docent.

21% van de jonge talenten op het gebied van theater geeft aan nooit eerder bij een instelling of particuliere docent lessen te hebben gevolgd.

25% heeft ervaringen in (andere) theatergroepen: Maskerade, Mirakel Musical Theater, Theaterschool Vlaardingen, Jong Arto, Adamas Theater, LUSA en toneelvereniging Lythemuthen.

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten theater	Totale groep jonge talenten
% eerder deelgenomen aan lessen (instelling, gezelschap)	59%	62%
% (ook) les van particuliere docent	26%	45%

“Mijn nichtje, die theatermaakster is, zag mijn talent voor acteren en moedigde mij aan om auditie te doen bij theatergroep Jong Rast, een theatergroep in Amsterdam Nieuw West voor deelnemers van 14 tot 25 jaar. Ik was twintig toen ik hier met succes auditie deed. Daarna volgden twee jaren vol praktijkervaring, waarin ik in verschillende producties acteerde. Na een geslaagde auditie werd ik aangenomen voor het traject DOX XL. Ik kan nu elke dag met theater aan de slag gaan, omdat het een fulltime traject is. In het begin was ik bang dat het misschien teveel van het goede was, maar nu merk ik dat ik het fijn vind om vijf dagen per week met acteren bezig te zijn.”

Delano, DOX

9% heeft al eens aan een wedstrijd of concours deelgenomen, o.a.:

- Danswedstrijden
- Kunstbende
- The Next Poptalent
- Junior Dance
- Schooltalentenshow.

7% geeft aan hun talenten op het gebied van theater te ontwikkelen met behulp van activiteiten op internet, YouTube e.d.

“Ik leer veel van het kijken naar anderen. Ik gebruik daarvoor internet, professionele films en theaterproducties en de presentaties van mijn medespelers. Bij Love speelden we met twee casts. Ik heb veel geleerd van mijn dubbel. Eerst probeerde ik haar na te doen. Maar ik kwam erachter dat mijn personage degene werd die ik wilde neerzetten. Nu weet ik dat ik toch iets van mezelf moet meenemen op het podium om goed theater te maken. Ik wil mijn rol waard zijn.”

Lot, Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland

Aansluiting onderwijsketen op vrijetijdsketen en v.v.

16% van de jonge talenten in het theater geeft aan dat een docent op school hen heeft gestimuleerd om actief in de vrije tijd theater te beoefenen.

51% vindt het (tamelijk) belangrijk dat door deelname aan de huidige projecten de kansen worden vergroot om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding.

58% denkt dat deelname inderdaad helpt om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding.

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten theater	Totale groep jonge talenten
% dat het (tamelijk) belangrijk vindt dat door deelname aan de huidige projecten in de vrije tijd de kansen worden vergroot om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding	51%	40%
% dat denkt dat deelname aan de activiteiten in de vrijetijdsketen inderdaad helpt om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding	58%	45%

“Zonder Meeuw had ik mijn theatrale vermogens nooit op zo’n jonge leeftijd al zo goed kunnen ontwikkelen en weet ik ook niet of ik voor het theatervak had gekozen. Ik had het dan immers niet zo van nabij en zo professioneel kunnen leren kennen.”

Tanisha, Meeuw

Deelname levert volgens sommige deelnemers ook contacten op, die nuttig kunnen zijn om toegelaten te worden bij een opleiding.

“Momenteel doe ik audities voor de theaterscholen in Amsterdam, Utrecht en Maastricht. Hoe ik mijn kansen inschat? Dat ligt eraan. Elke school is anders en kijkt anders naar je. Ik hoop alleen dat ik ben wat ze zoeken. Wat ik wel denk is dat ik de scholen iets kan bieden. Een goede student die leergierig is. Er doen veel mensen auditie en ik hoop dat ik aangenomen word. Ik profiteer in ieder geval van mijn contacten bij DOX. In Maastricht waren de aanmeldingsdagen voor de audities eigenlijk al gesloten, maar DOX heeft geregeld dat ik toch nog audities mag doen.”

Delano, DOX

Ook in de discipline theater beseffen jonge talenten tegelijkertijd dat het lastig om als professional aan de slag te kunnen.

“Ik heb nog een andere passie, die wellicht nog groter is dan mijn liefde voor theater. Ik dans al vanaf mijn vierde jaar, in verschillende stijlen en op hoog niveau. Ik heb echt te weinig tijd, anders had ik graag er nog meer bij gedaan. Ik hoop dat ik de kans krijg om een uitvoerende dans- of theateropleiding te doen. De kansen zijn erg klein. Jezelf onderscheiden is bij dans nog lastiger dan bij theater. Er zijn zoveel goede dansers en tegelijk zijn er voor jonge amateurdansers minder mogelijkheden om grote producties te doen en zo een ingang in het professionele circuit te krijgen. Onlangs ben ik toch met mijn dansgroep gescout voor een eenmalige tv-productie en ga ik ook hiermee een stapje verder naar de professionele richting. Ik wil zoveel mogelijk kansen pakken en als ik de gelegenheid krijg, zal ik er honderd procent voor gaan.”

Lot, Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland

“Als ik besluit te kiezen voor het theater, zou dat misschien niet de meest verstandige keuze van mijn leven zijn, qua carrièreperspectief. Ik beseef dat het erg hard werken is met veel onzekerheid over de toekomst. Ook wat dat betreft ben ik wijzer geworden door het meedoen aan Love. Ik heb er wel een realistischer beeld door gekregen. Dat het toch nog best tegenvalt, hoe zwaar het is en hoeveel tijd je erin moet stoppen. Dat is wel goed, want je hebt ook veel mensen die naïef zijn en zomaar acteur willen worden.”

Jeroen, Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland

Samenvattend

Jonge talenten op het gebied van theater hebben een veel meer gemêleerde opleidingsachtergrond (bijv. ook vmbo of havo) dan jonge talenten in de klassieke muziek. De meeste jonge talenten hebben eerder deelgenomen aan gezelschappen of hebben cursussen gevolgd bij kunstencentra of (jeugd) theaterscholen. Particuliere docenten zijn minder belangrijk dan in de klassieke muziek. Ruim de helft van de jonge talenten denkt door actief te zijn in gezelschappen of theaterscholen de kans te vergroten om toegelaten te worden bij een kunstvakopleiding. Zij beseffen echter dat het lastig is als professional aan de slag te gaan.

5. Talentontwikkeling in de popmuziek

Aan de digitale enquête (eerste peiling) namen 26 jonge talenten in de popmuziek deel, deelnemers van Popsport of aan de Grote Prijs van Nederland. Bovendien werden er bij drie jonge talenten interviews afgenomen.

Onderwijsketen

62% van de jonge talenten in de popmuziek volgt onderwijs: havo (6%), vwo/gymnasium (12%), mbo (13%), hoger beroepsonderwijs (38%) en universiteit (19%). Voor zover ze al een profiel in het havo/vwo hebben gekozen, hebben alle leerlingen voor het profiel Cultuur en maatschappij gekozen. De mbo'ers volgen de Zadkine Popacademie of de opleiding Grafische Vorming. De jongeren in het havo/ vwo/ gymnasium willen alle daarna een opleiding in het hoger beroepsonderwijs volgen (80% daarvan een opleiding op het gebied van kunst en cultuur).

"Op de Popacademie kwam ik binnen no time in allerlei bandjes. Ik heb in korte tijd veel verschillende dingen uitgeprobeerd: ik zat in rockbandjes, speelde funk en waagde mijn eerste stappen als singer-songwriter. Sommige dingen bleken echt niet bij me te passen, maar het was erg goed om dat allemaal uit te proberen en aan den lijve te ervaren wat bij me hoort en wat niet."

Joy, zangeres, Epitome Entertainment

De hbo'ers volgen het conservatorium, de Academie voor Popcultuur of de Rockacademie. Van degenen die aan de universiteit studeren volgt 1 een opleiding op het gebied van kunst en cultuur (muziek aan de Universiteit van Plymouth, Engeland).

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten popmuziek	Totale groep jonge talenten
% in voortgezet onderwijs	18%	71%
% in hoger onderwijs	57%	28%

Kunstbeoefening in vrije tijd

46% heeft vroeger bij een instelling of gezelschap deelgenomen aan lessen, oefeningen, repetities of cursussen onder leiding van een docent/ professional. Deelname aan lessen e.d. gebeurde vooral bij een lokale muziekschool (Helmond, CKV Almere, 't Venster, Muziekschool Zutphen, Egelantier, Muzerije).

In de popmuziek zijn particuliere docenten relatief (t.o.v. muziekscholen e.d.) nog belangrijker dan in de klassieke muziek; 62% heeft (ook) vroeger les gehad van een particuliere docent (o.a. wordt een privé gitaarschool genoemd).

"Ik ging groepslessen volgen bij Factorium, een muziekschool in Tilburg. Factorium vormde ook bandjes. Die ervaring opende voor mij echt een wereld. Dit wil ik, hier wil ik later mijn geld in verdienen, dacht ik. Na één jaar groepslessen volgen bij Factorium stapte ik over op privélessen."

Carlijn, Popsport

15% van de jonge talenten in de popmuziek geeft aan nooit eerder bij een instelling of particuliere docent lessen te hebben gevolgd.

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten klassieke muziek	Totale groep jonge talenten
% eerder deelgenomen aan lessen (instelling, gezelschap)	46%	62%
% (ook) les van particuliere docent	62%	45%

31% geeft aan hun talenten op het gebied van popmuziek te ontwikkelen met behulp van activiteiten op internet, YouTube e.d., zoals online cursussen, videoclips (o.a. op de website van Lowlands) en het Boston College of Music.

56% heeft al eens aan een wedstrijd of concours deelgenomen, o.a.:

- De beste singer songwriter van Nederland
- De Grote Prijs van Nederland
- Friese Songwriter Contest
- Hoorn on Stage
- Wanted
- Mooi Noten
- THISSFest (Haags Internationaal singer-songwriter festival).

"Een vriend schreef me in bij de Kunstbende. Toen won ik tot onze grote schrik de voorronde in Gelderland. Ik had ooit een keertje op school gespeeld, verder niet. Ik werd derde in de finale van de Kunstbende. Daar heb ik heel veel aan gehad. Als finalist van de Kunstbende kwam ik automatisch in de voorronde van de Grote Prijs van Nederland."

Megan, Grote Prijs van Nederland

Zoals bij alle muziek, ontwikkelen talenten op het gebied van zang in de popmuziek zich vaak pas op latere leeftijd.

"Na drie jaar met verschillende docenten te hebben gewerkt, stopte ik met gitaarles om mij meer te kunnen richten op mijn songwriting. Ik had toch het idee dat dit beter bij mij paste dan alleen gitaar spelen in een band. Het was dan ook niet helemaal nieuw voor mij; ik schreef al vanaf mijn dertiende liedjes. Zelf zingen vond ik altijd heel eng. Ik dacht dat ik dat niet kon. Maar de moeder van mijn vriendje overtuigde me dat ik een goede stem had. Op mijn 17^e durfde ik het aan om zanglessen te nemen. Ik heb nog steeds zangles omdat ik mezelf wil blijven ontwikkelen qua stemgeluid. In vijf jaar zangles heeft heb ik drie verschillende docenten gehad. Ik stapte over van docent wanneer ik het idee had dat ik nieuwe impulsen kon gebruiken."

Carlijn, Popsport

Aansluiting onderwijsketen op vrijetijdsketen

11% van de jonge talenten in de popmuziek geeft aan dat een docent op school hen heeft gestimuleerd om actief in de vrije tijd popmuziek te beoefenen.

19% vindt het (tamelijk) belangrijk dat door deelname aan de huidige projecten de kansen worden vergroot om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding.

Eveneens 19% denkt dat deelname inderdaad helpt om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding.

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten popmuziek	Totale groep jonge talenten
% dat het (tamelijk) belangrijk vindt dat door deelname aan de huidige projecten in de vrije tijd de kansen worden vergroot om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding	19%	40%
% dat denkt dat deelname aan de activiteiten in de vrijetijdsketen inderdaad helpt om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding	19%	45%

Ondanks de ervaring in de vrijetijdsketen worden veel jonge talenten toch niet toegelaten tot een popopleiding, vanwege een gebrek aan techniek en/of theoretische kennis.

"Door mijn studie staat het schrijven van liedjes even op een laag pitje. Optreden doe ik nog wel. Toch zou ik het allerliefst mijn geld gaan verdienen in de muziek. Als er een moment komt waarop het lijkt dat ik succes krijg, dan denk ik dat ik mijn opleiding laat schieten. Maar dan moet het wel echt serieus worden natuurlijk. Mijn ouders steunen mij in mijn keuzes. Ze vinden dat ik mijn hart moet volgen, maar vinden het ook heel belangrijk dat ik een studie doe. Van muziek kan bijna niemand leven. Dan moet je echt geluk hebben."

Carlijn, Popsport

Samenvattend

Bijna alle jonge talenten in de popmuziek hebben cursussen gevolgd aan lokale muziekscholen of bij particuliere docenten. In de popmuziek zijn particuliere docenten en particuliere scholen nog belangrijker dan in de klassieke muziek. Daarnaast is internet, YouTube e.d. van belang voor de ontwikkeling van de eigen talenten, bijvoorbeeld door het volgen van onlinecursussen of het bekijken van clips.

De aansluiting van de vrijetijdsketen op de onderwijsketen is bij popmuziek moeizaam. Ondanks de ervaring in de vrijetijdsketen worden veel jonge talenten toch niet toegelaten tot een popopleiding, vanwege een gebrek aan techniek en/of theoretische kennis.

6. Talentontwikkeling op het gebied van urban arts

Aan de digitale enquête (eerste peiling) namen 151 jonge talenten op het gebied van urban deel (hiphop, breakdance, rappen, enz.), deelnemers van Epitome Entertainment, Dox, Don't Hit Mama, Solid Ground en Spin Off. Bovendien werden er bij drie jonge talenten interviews afgenomen.

Onderwijsketen

68% van de jonge talenten in de discipline urban arts volgt onderwijs: praktijkonderwijs (1%), vmbo (24%), havo (5%), vwo/gymnasium (12%), mbo (25%), hoger beroepsonderwijs (24%) en universiteit (8%).

De vmbo'ers volgen voor zover ze al een leerweg hebben gekozen de Theoretische Leerweg (55%), de Kaderberoepsgerichte Leerweg (27%) of de Basisberoepsgerichte leerweg (18%). Voor zover de leerlingen in havo/ vwo/ gymnasium al een profiel hebben gekozen, heeft 15% voor het profiel Cultuur en maatschappij gekozen.

Van de mbo'ers volgt 75% een kunstzinnige of creatieve opleiding: Art and Entertainment, MBO Dansopleiding, MBO Theaterschool, Uitvoerend Dans e.d.

De hbo'ers volgen het conservatorium (2x), de toneelacademie (1x), de dansacademie (5x) . Van degenen die aan de universiteit studeren, volgt 1 een opleiding op het gebied van kunst en cultuur (Theaterwetenschappen).

44% van de deelnemers wil na de huidige opleiding nog een volgende opleiding volgen; 56% daarvan denkt aan een opleiding op het gebied van kunst en cultuur (in meer dan de helft van de gevallen gaat het om een kunstvakopleiding in het hbo).

"In 2010 studeerde ik af aan de HKU als docerend theatermaakster. Ik had een goede reden om geen dansopleiding te gaan doen. Toen ik had besloten om serieus het dansen op te pakken, wist ik voor mezelf al dat ik niet eeuwig zou dansen. Op een gegeven moment kan je lichaam het fysiek niet meer aan. Ik wist toen al dat ik op een dag een rol achter de schermen zou ambiëren. Bovendien neem ik van jongs af aan graag de leiding tijdens het dansen. Die rol ligt me wel."

Shanti, Solid Ground Movement

Kunstbeoefening in vrije tijd

61% heeft vroeger bij een instelling of gezelschap deelgenomen aan lessen, oefeningen, repetities of cursussen onder leiding van een docent/ professional.

Deelname aan lessen e.d. gebeurde vooral bij een lokaal kunstencentrum (o.a. Zoetermeer, Arnhem, Utrecht, Den Haag, Lelystad), een lokale muziekschool (Amsterdam, Amsterdam zuidoost, Amsterdam Noord), dansscholen (breakdance school, The Dance Complex, Lucia Marthas, Future in Dance, Dansschool Biersteker), hiphopcentra (Amsterdam Dance Center, HipHop Huis, Solid Ground, Dynamo Eindhoven, Esteca's Dance Studio, Global Dance Centre, Motions, Moves Almere, Jakes Dance Factory), theatergroepen (DOX, De Koffer, de Noorderlingen, De Gasten, DNA, Drang Den Haag, Adamas, Toneelgroep Amsterdam Junior, Theater Amsterdamse Bos Junior, Troubleyn, Bijlmerparktheater), theaterscholen (Jeugdtheaterscholen, Meeuw, Hofplein, To Be jeugdtheater, Dutch Academy of Performing arts, de Blauwe Schuit) en jongerenwerk (o.a. R-Newt in Tilburg).

41% heeft ook een particuliere docent gehad.

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten urban	Totale groep jonge talenten
% eerder deelgenomen aan lessen (instelling, gezelschap)	61%	62%
% (ook) les van particuliere docent	41%	45%

15% van de jonge talenten in de discipline urban arts geeft aan nooit eerder bij een instelling of particuliere docent lessen te hebben gevolgd.

19% heeft al eens aan een wedstrijd of concours deelgenomen, o.a.:

- Breakdance battles
- Kunstbende
- World of Dance
- Dance for fans
- So You Think You Can Dance
- UDO
- The Box
- Choreowedstrijd WOD

“Op de middelbare school vormde ik mijn eigen dansgroep met vier vriendinnen. Samen trinden we en grepen we de kans om op te treden op school, in buurthuizen en wedstrijden. Overal waar we de kans kregen, traden we op! Onze deelname aan de Kunstbende, een landelijke wedstrijd in verschillende categorieën, maakte indruk ons. Voor ons was het een wedstrijd waar we naar opkeken: een grote wedstrijd met voorrondes in verschillende steden. We kwamen niet door de voorrondes, maar het was indrukwekkend om aan zoiets groots mee te doen.”

Ylona, Spin Off

2% geeft aan hun talenten te ontwikkelen met behulp van activiteiten op internet, YouTube e.d.

“Internet is natuurlijk belangrijk om jezelf te promoten. Ik maak bewust gebruik van social media en post veel filmpjes en zo. En ik leer ook wel dingen via internet. Ik ben nu bezig om mezelf viool te leren spelen en daarbij maak ik gebruik van filmpjes op internet.”

Joy, Epitome Entertainment

Aansluiting onderwijsketen op vrijetijdsketen

11% van de jonge talenten in de discipline urban geeft aan dat een docent op school hen heeft gestimuleerd om actief in de vrije tijd aan urban projecten deel te nemen. Ook allerlei activiteiten op school kunnen helpen de stap te maken naar verdere talentontwikkeling.

“Ik zat op school bij de Werkplaats Kindergemeenschap. Dat is een school die samenwerking en creativiteit stimuleert. We werkten veel met onze handen en hadden zelfs een boerderij op school, waar we tijdens de tekenles dieren moesten natekenen. Tijdens de bonte avonden op deze school ontdekte ik voor het eerst mijn liefde voor dansen. Samen met een aantal klasgenootjes verzonnen we dansjes op de muziek van de Spice Girls. We repeteerden deze en voerden ze op het podium uit. Zo kwam ik erachter dat ik het super leuk vond om op het podium te staan. Bovendien kreeg ik van iedereen te horen dat mijn uitstraling tijdens het dansen zo leuk was.”

Ylona, Spin Off

38% vindt het (tamelijk) belangrijk dat door deelname aan de huidige projecten de kansen worden vergroot om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding.

"Tijdens een schoolproject kwam ik in aanraking met het dansgezelschap ISH. Ik kreeg de kans om samen met een aantal andere meiden bij ISH te komen dansen."

Shanti, Solid Ground Movement

33% denkt dat deelname inderdaad helpt om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding.

Vergeleken met de totale groep jonge talenten die aan het onderzoek deelnemen, levert dit de volgende tabel op.

	Jonge talenten urban	Totale groep jonge talenten
% dat het (tamelijk) belangrijk vindt dat door deelname aan de huidige projecten in de vrije tijd de kansen worden vergroot om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding	38%	40%
% dat denkt dat deelname aan de activiteiten in de vrijetijdsketen inderdaad helpt om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding	33%	45%

Ook worden de ervaringen in de vrijetijdsketen soms gebruikt als onderdeel van de opleiding, bijvoorbeeld in de vorm van een stage.

"Epitome organiseert regelmatig uitwisselingen met jonge Amerikaanse muzikanten in het kader van New Skool Rules. Dat is een (driejaarlijkse) internationale hiphop conferentie waar artiesten, producers, agenten en andere professionals uit de hiphop scene samen komen. Epitome vroeg mij in 2012 om auditie te doen voor de uitwisselingsreis naar Amerika. Voor de auditie kreeg ik een nummer op dat ik a capella uit moest voeren. Ik won. Dat betekende een reis naar New York en Atlanta, met opnames bij een producer die een Grammy had gewonnen. De Popacademie, waar ik toen in mijn 3^e jaar zat, accepteerde deze reis als stage. Dat was wel heel fijn, dat je dingen die je buiten de opleiding onderneemt kunt benutten voor je studie. Als dat niet zou kunnen, zou je veel minder kansen kunnen grijpen."

Joy, Epitome Entertainment

Zo kunnen de ervaringen in de vrijetijdsketen en in de onderwijsketen zelfs één geheel gaan vormen.

"In 2013 rondde ik ook mijn opleiding aan de Popacademie af. Ik denk achteraf dat mijn opleiding en mijn 'buitenschoolse' muziekavonturen een onlosmakelijk geheel hebben gevormd en dat beide onmisbaar zijn geweest voor mijn ontwikkeling. Via school heb ik zoveel mensen leren kennen en via die mensen heb ik weer zoveel nieuwe mogelijkheden gekregen. Ik heb er geleerd heel kritisch te luisteren naar muziek, maar aan de andere kant was er altijd ruimte om vanuit je gevoel muziek te blijven maken. Dat is denk ik wel een verschil met bijvoorbeeld CODARTS, waar de nadruk op techniek de creativiteit kan doodslaan. School was voor mij ook een prima plek om haar eigen stijl te vinden. Vooral de diversiteit van mijn medestudenten, met al hun eigen stijlen en kwaliteiten, heeft voor mij veel toegevoegde waarde gehad. De opleiding was ook waardevol als goede voorbereiding op de zakelijke kant van het muzikantenbestaan. Nadeel van de opleiding is wel dat die zo op de Nederlandse muziek-scene georiënteerd is. Maar in Nederland liggen haast geen mogelijkheden meer om als je als muzikant te ontplooiën. Er is geen platenlabel van betekenis meer, je kunt eigenlijk alleen nog onafhankelijk opereren, maar dan is het wel heel moeilijk om uit de startblokken te komen. Ook al omdat er ook veel podia gesloten zijn de afgelopen jaren en het daardoor moeilijker geworden is om aan optredens te komen."

Joy, Epitome Entertainment

Soms is het moeilijk om een opleiding te vinden die past bij de eigen talenten.

"Net als in de dans volg ik bij het zoeken naar een geschikte opleiding mijn intuïtie. Ik was begonnen met de opleiding Culturele Maatschappelijke Vorming maar ben in het tweede jaar gestopt. Ik miste structuur in de opleiding en had het gevoel dat het me nergens naar toe bracht. Bovendien wilde ik een theatertour opzetten en ik voelde me daar niet in gesteund. De school vond het te ambitieus en het had volgens de opleiding een te commercieel karakter. Achteraf begrijp ik dat het teveel was. Ik wilde de theaterproductie produceren, de theaters aanspreken en daarnaast wilde ik ook nog zelf in de productie dansen. Dat kenmerkt mij, ik wil van alles doen. De conclusie is dat de opleiding niet bij mij paste. Ik werd er niet gelukkig van.

Vervolgens startte ik met de opleiding Theatermanagement. Het leek me leuk om achter de schermen te werken, maar ik kwam er achter dat er veel schrijfwerk aan te pas kwam. Dat vind ik enorm moeilijk, met een brief ben ik al heel lang bezig. Door deze ervaring ben ik erachter gekomen dat ik gewoon creatief bezig moet zijn. Op mijn 25e besloot ik de opleiding 'Creatief DTP'er te gaan doen. In juli van dit jaar ben ik afgestudeerd als Grafisch Vormgever."

Ylona, Spin Off

Opvallend is dat sommige geïnterviewden uit de urban scene (Colet (Don't Hit Mama), Ylona (Spin Off) en Shanti (Solid Ground Movement) bewust niet voor een kunstvakopleiding hebben gekozen maar naast een andere carrière semiprofessioneel bezig met hun (urban) dans.

“Via een dansvriendin ben ik in contact gekomen met de hbo-instelling Codarts. Sinds dit jaar geef ik er les. Ik geef nu popping aan eerste- en derdejaars leerlingen. Ik vind het belangrijk dat de leerlingen zichzelf leren uiten in dans. De nadruk ligt hierdoor op freestyle dans. Ik geef ook les op de UCK in Utrecht. Dat is via mijn dansgroep Illusionary Rockaz Crew tot stand gekomen. Ik vind het leuk om les te geven. Hierdoor kan ik de kennis die ik heb verworven met dans aan anderen over brengen. Ik voel mij momenteel een professional, maar wil voor mijn inkomen niet afhankelijk zijn van dans. Ik doe dit allemaal uit liefde. Ik wil niet afhankelijk zijn van iets waar ik zoveel van hou. Ik ben bang dat de liefde er dan uit gezogen wordt. Geld kan zo iets verpesten.”

Ylona, Spin Off

Samenvattend

Jonge talenten in de urban arts discipline hebben van alle onderzochte kunstdisciplines de meest gemêleerde onderwijsachtergrond: niet alleen havo of vwo, maar ook vmbo en mbo. Zij hebben een breed spectrum aan opleidingen en cursussen gevolgd, in muziekscholen, theatergroepen, dansscholen en hiphopcentra. Ook particuliere docenten zijn in deze discipline belangrijk.

Opvallend is dat in de vrijetijdsketen soms doorstroom van jonge talenten kan plaatsvinden naar internationale podia. Ondanks goede voorbeelden, waarbij ervaringen in de vrijetijdsketen bijvoorbeeld als stage kunnen worden ingebracht in de opleiding, lijkt de aansluiting vanuit de vrijetijdsketen op de onderwijsketen niet altijd vlekkeloos te verlopen.